OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
Tekijänoikeusneuvos Viveca Still
p. 02953 30297

MUISTIO
03.11.2017

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Asia: UJ 28/2017 vp Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto koskien valtioneuvoston jatkoselvitystä Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi maarajoitusten ja muiden asiakkaan kansallisuuteen tai asuin- tai sijoittautumispaikkaan perustuvien syrjinnän muotojen torjumisesta sisämarkkinoilla ja asetuksen (EY) N:o 2006/2004 (asetus kuluttajansuojaa koskevasta yhteistyöstä) ja direktiivin 2009/22/EY (direktiivi kuluttajien etujen suojaamista tarkoittavista kieltokanteista) muuttamisesta

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa. Opetus- ja kulttuuriministeriö pidättäytyy seuraavassa lausumaan ainoastaan asetuksen soveltamisalan laajentamisesta kattamaan tekijänoikeuden suojan kohteita.

Euroopan parlamentin kannan mukaan asetuksen soveltamisalaa laajennettaisiin siten, että se kattaisi ainakin osittain tekijänoikeuden suojan kohteita. Komission alkuperäisessä ehdotuksessa tekijänoikeuden suojan kohteet oli jätetty soveltamisalan ulkopuolelle. Euroopan parlamentin kannan mukaan asiakkaiden syrjintä asuin- tai sijoittautumispaikan perusteella ja siten yksinomaan asiakkaan asuinjäsenvaltion perusteella eron tekeminen palveluiden ja tavaroiden hinnoittelussa olisi kiellettyä. Parlamentin kanta ei kuitenkaan tarkoittaisi palveluntarjoajille velvollisuutta hankkia EU-laajuisia oikeuksia tekijänoikeudella suojattuun aineistoon, sillä perusteettomana ei pidettäisi pääsyn estämistä tapauksessa, jossa palveluntarjoaja ei ole hankkinut kuluttajan asuinjäsenvaltion kattavia oikeuksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että asetuksen taustalla on selkeä poliittinen valinta, että oikeutettuna hintasyrjintäperusteena ei sellaisenaan voi olla kuluttajan alkuperä tai asuinjäsenvaltio. Tästä lähtökohdasta tarkasteltuna tekijänoikeuden suojan kohteiden erityiskohtelu ei vaikuta perustellulta. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että tekijänoikeuden suojan kohteiden jättäminen soveltamisalan ulkopuolelle voi aiheuttaa tulkintaongelmia silloin, kun tuote ja palvelu osittain koostuu tekijänoikeudella suojatusta aineistosta ja osittain tekijänoikeudesta vapaasta aineistosta. Tekijänoikeudesta vapaata ovat esimerkiksi aineistot, joiden osalta teoskynnys ei ylity, tai joiden osalta suoja-aika on päättynyt. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi siten tästä näkökulmasta hyväksyä parlamentin lähtökohdan.

Sen sijaan opetus- ja kulttuuriministeriö pitää tärkeänä, että palveluntarjoajaa ei pakoteta toimimaan useammassa valtiossa ja siten hankkimaan usean valtion alueen kattavia tekijänoikeuden käyttöoikeuksia. Tämä mahdollistaisi myös tietyillä tekijänoikeuden toimialoilla yleisesti käytetyn maakohtaisen lisensioinnin. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että tämä peruslähtökohta sisältyy Euroopan parlamentin kantaan ja trilogissa esillä olevaan kompromissiratkaisuun ja on Suomen yleiskantojen mukainen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että asetuksen perusteiden osalta AV-palvelut on jo lähtökohtaisesti suljettu soveltamisalan ulkopuolelle. Lisäksi trilogissa esillä olevan kompromissiesityksen mukaan asetuksen soveltamisalaan kuuluisivat tekijänoikeuden suojan kohteet sillä poikkeuksella, että asetusta ei sovellettaisi musiikkipalveluihin, e-kirjoihin eikä muihinkaan sähköisiin julkaisuihin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei pidä sääntelyn kytkemistä teostyyppeihin sinänsä kannatettavana, sillä se korostaa teostyyppimäärittelyn merkitystä, mikä voi toisinaan aiheuttaa ongelmia. Esimerkiksi pelien ja muiden multimediateosten teostyyppimäärittely on toisinaan aiheuttanut haasteita, eikä EU:ssa ole täysin harmonisoitua teostyyppijaottelua. Suomessa tekijänoikeusneuvoston lausunnoissa 2015:7 ja 2015:8 katsottiin, että ”tietokone- ja konsolipelit ovat yhteenliitettyinä teoksina tekijänoikeuslain suojaamia audiovisuaalisia multimediatuotteita, joihin sisältyvän ohjelmiston tarkoituksena on ohjata pelien toimintaa.”. Lasunnoissaan 1992:3 tekijänoikeusneuvosto taas katsoi, että ”videopeli ei ollut tekijänoikeuslaissa tarkoitettu elokuvateos, vaan yhteenliitetty teos, jossa suojaa saattoi saada tietokoneohjelma kirjallisena teoksena, musiikki sävellysteoksena ja kuvat kuvataiteen tuotteina”. Kokoavasti voidaan todeta, että pelien ja muiden multimediatuotteen teoskategorisointi perustuu tapauskohtaiseen arvioon.

Ottaen huomioon, että sähköinen julkaisu (electronic publication) voidaan ymmärtää hyvin laajasti kattaen myös sähköisesti julkaistut multimediateokset ja pelit ja että myöskään AV-palvelut ja musiikkipalvelut eivät kuuluisi ehdotuksen mukaan soveltamisalan piiriin, ei asetuksella juurikaan olisi käytännön merkitystä ainakaan perinteisillä tekijänoikeuden toimialoilla. Soveltamisalan piiriin tekijänoikeuden suojan kohteista kuuluisivat lähinnä tietokannat ja tietokoneohjelmat. Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedossa ei ole, että asetuksen ulottaminen näihin aiheuttaisi merkittävää haittaa.

Tekijänoikeudella suojatun aineiston kategorinen sulkeminen asetuksen soveltamisalan piiristä voisi aiheuttaa epäselvyyttä sellaisten tuotteiden tai palveluiden kuulumisesta asetuksen sääntelyn piiriin, jossa tekijänoikeuden suojan kohteella on toissijainen merkitys, kuten esimeriksi erilaiset asiantuntijapalvelut, jossa palvelu tai tuote toimitetaan kirjallisessa muodossa (ja joka potentiaalisesti on tekijänoikeudella suojattu), kuten vaikkapa asianajajan asiakkaalle laatima vakioehtosopimus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö näkee siten, että trilogineuvotteluissa esillä olevalla ratkaisulla ei ole käytännössä vaikutusta kulttuuripalveluihin ja sisältöteollisuuteen. Sen sijaan asetuksen soveltamisalan laajentaminen esitetyllä tavalla selkeyttäisi sen, että ainoastaan jonkin ilmaisun saama tekijänoikeudellinen suoja itsessään ei johda siihen, että tuote tai palvelu jää soveltamisalan ulkopuolelle.

Yhteenvetona edellä sanotusta opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että teostyyppikohtainen soveltamisala saattaa aiheuttaa joitakin rajanveto-ongelmia tekijänoikeuden suojan kohteiden osalta. Nämä ongelmat eivät kuitenkaan ole niin vakavia, että ministeriö pitäisi niitä esteenä hyväksyä trilogineuvotteluissa esillä oleva kompromissi.